

JEZIČKA PRAVA U SRBIJI

PRAVILA, SAVETI I
PRAKSA SLUŽBENE
UPOTREBE JEZIKA
NACIONALNIH MANJINA
U SRBIJI

Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine
2013

PREDGOVOR

Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine je demokratski izabran organ samouprave mađarske zajednice u Srbiji. U okviru programa rada Savet kao jedan od svojih ciljeva postavlja i obavezu da na odgovarajući način i u što širem krugu informiše sve članove društva o relevantnim zakonima koji se odnose na četiri društvene oblasti koje spadaju pod njegovu nadležnost: obrazovanje, kulturu, informisanje i posebno službenu upotrebu jezika. Savet je 2011. godine prvi put izdao Uputstvo o pravima za upotrebu maternjeg jezika na mađarskom jeziku. Ovaj dokument predstavlja novu, prerađenu verziju Uputstva na srpskom jeziku. Dokument kroz svoja tematska poglavlja obrađuje razna područja službene upotrebe jezika uz navođenje odnosnih zakonskih propisa. Ovaj dokument se uglavnom odnosi na teme koje su vezane za službeni status mađarskog jezika ali je važno je napomenuti da se većina odredbi ujedno odnosi i na službenu upotrebu jezika ostalih nacionalnih manjina.

Ravnopravna upotreba mađarskog ili bilo kog drugog jezika manjine može se ostvariti samo u slučaju ako sve strane koje sudeluju u komunikaciji poznaju međusobna prava i obaveze. Informisanje svih učesnika u procesu ostvarivanja prava upotrebe maternjeg jezika uspostavlja uslove

za međusobno uvažavanje jezičkog i kulturnog identiteta, jača toleranciju među građanima koji govore različite maternje jezike i podržava osnove pravne države u Srbiji. Ovo Uputstvo ima za cilj da, pre svega, posluži kao putokaz onima koji rade u organima državne uprave, pokrajinske i lokalne samouprave i pravosuđu u pogledu raznih aspekata komunikacije na jezicima nacionalnih manjina.

Mađarski nacionalni savet je u decembru 2011. godine usvojio srednjoročnu razvojnu strategiju za službenu upotrebu jezika. Cilj ovog strateškog dokumenta je da se na osnovu sveobuhvatne analize, koja obuhvata izveštaje, zakonske propise i tumačenja koje se mogu izvesti na osnovu ovih zakonskih propisa, pruži realnu sliku o trenutnim mogućnostima službene upotrebe mađarskog jezika, te da postavi realne ciljeve kako pred Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine, tako i pred celokupno srpsko društvo u pogledu određivanja pozicije mađarskog jezika u službenoj komunikaciji.

Pripadnici nacionalnih manjina mogu slobodno upotrebljavati svoj jezik i pismo, privatno i javno.

Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, član 10

UOPŠTENO O SLUŽBENOJ UPOTREBI JEZIKA

Ustav Republike Srbije nalaže svojim odredbama da je na teritoriji cele države u službenoj upotrebi srpski jezik i ćirilčno pismo, ali Ustav daje i mogućnost da drugi jezici, odnosno pisma (u našem slučaju latinično) mogu dobiti isti status, ako ispunjavaju zahteve određene zakonom. Na ovaj način zakonskom regulativom postavljena je mogućnost da kroz statuta pojedine opštine regulišu i pravila upotreba jezika i pisma na teritoriji te opštine.

Na teritoriji jedinice lokalne samouprave gde tradicionalno žive pripadnici nacionalnih manjina, njihov jezik i pismo može biti u ravnopravnoj službenoj upotrebi.

Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma, član 11 stav 1

ŠTA JE SLUŽBENA UPOTREBA JEZIKA?

Skloni smo da pomešamo službenu upotrebu jezika sa svakodnevnom upotrebom, iako između te dve kategorije postoji znatna razlika, kako u pogledu naših prava, tako i u pogledu obaveza države prema našoj nacionalnoj zajednici. Upotreba jezika se odnosi na njegovu upotrebu u raznim situacijama u svakodnevnom životu: u prodavnicama, unutar porodice, u medijima, obrazovanju, saobraćaju, kulturi... Službena upotreba mađarskog jezika i pisma na teritoriji pojedinih opština, odnosno naselja, kao i u radu pokrajinskih organa u Vojvodini, pruža mogućnost građanima da bilo u pismenoj, bilo u usmenoj formi komuniciraju sa službenim organima na mađarskom jeziku, da se u njihovoj sredini javni natpisi (npr. table sa nazivom ulica, opšta obaveštenja ili drugi nazivi ustanova) budu istaknuti i na mađarskom jeziku, da račune komunalnih usluga, opšta dokumenta dobiju na dva (ili čak više) jezika, ili da svoja prava ostvare na mađarskom jeziku.

§

Službenom upotrebom jezika i pisama, u smislu ovog zakona, smatra se upotreba jezika i pisama u radu: državnih organa, organa autonomnih pokrajina, gradova i opština (u daljem tekstu: organi), ustanova, preduzeća i drugih organizacija kad vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organizacije koje vrše javna ovlašćenja).

Službenom upotrebom jezika i pisama, u smislu ovog zakona, smatra se i upotreba jezika i pisama u radu javnih preduzeća i javnih službi, kao i u radu drugih organizacija kad vrše poslove utvrđene ovim zakonom.

Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma, član 2

OD ČEGA ZAVISI, DA LI JE MAĐARSKI JEZIK U SLUŽBENOJ UPOTREBI?

Lokalna samouprava je dužna da uvede u službenu upotrebu i mađarski jezik, ukoliko u datoj opštini ili naselju najmanje 15% lokalnog stanovništva

min. 15%

čine Mađari. Zbog nedostataka kaznenih odredbi za organe lokalne samouprave i odgovorna lica ovo je često shvaćeno više kao sugestija nego kao zakonska obaveza. Zakon je jasan i obavezujući: Član 11. Zakona o službenoj upotrebi jezika i pisma („Službeni glasnik RS“, br. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 i 30/2010) odnosno član 8. Odluke o bližem uređivanju pojedinih pitanja službene upotrebe jezika i pisama nacionalnih zajednica na teritoriji APV („Službeni list APV“, 8/2003, 9/2003 i 18/2009 – promena naziva i „Službeni glasnik RS“ 69/2009 – odluka Ustavnog suda) jasno formuliše da je opština dužna da uvede jezik manjine u službenu upotrebu u zakonskim okvirima. Trenutno, od postojećih 45 opština koje su dužne da postupaju po ovom zakonu mađarski jezik je u službenoj upotrebi na celoj teritoriji 28 lokalnih samouprava i 7 manja naselja. Broj opština može biti povećan ukoliko se poveća broj građana koji se izjašnjavaju kao Mađari.

DA LI SE SLUŽBENA UPOTREBA MAĐARSKOG JEZIKA MOŽE UVESTI NA TERITORIJI SAMO JEDNOG NASELJA/MESNE ZAJEDNICE?

Da, ukoliko je procenat pripadnika mađarske nacionalnosti na teritoriji naselja/mesne zajednice najmanje 25%. Uvek su merodavni podaci poslednjeg popisa i, mada se prema podacima popisa iz 2011. godine broj pripadnika mađarske zajednice u Vojvodine smanjuje, to ne znači da će se mađarski jezik brisati iz službene upotrebe tamo gde procenat Mađara padne ispod zakonskog minimuma. Radi se o stečenom pravu jer u Novom Sadu npr. gde Mađari danas čine samo nekoliko procenata ukupnog broja stanovništva, mađarski jezik je i dalje u službenoj upotrebi.

Podaci o tome, koji je jezik u službenoj upotrebi u pojedinim opštinama/naseljima mogu se proveriti na sajtu Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice:

<http://www.puma.vojvodina.gov.rs/mapa.php>

MAĐARSKI JEZIK U RADU ORGANA LOKALNIH SAMOUPRAVA, POKRAJINE I DRŽAVE

Na teritoriji AP Vojvodine regulisano Statutom pokrajine u radu pokrajinskih organa pored srpskog jezika i ćirilicnog pisma, u službenoj upotrebi su i latinično pismo, te mađarski, rusinski, slovački, rumunski i hrvatski jezik.

DA LI SE MAĐARSKI JEZIK MOŽE KORISTITI U SLUŽBENOJ KOMUNIKACIJI, SAMO NA TERITORIJI ONIH NASELJA GDE JE ON U SLUŽBENOJ UPOTREBI?

U Srbiji se komunikacija između građana i državnih organa može ostvariti/ostvaruje se na tri nivoa: u lokalnim samoupravama, u pokrajinskim i republičkim organima. Na različitim nivoima vlasti primenjuju se različita pravila, značajna sličnost je da se građani organima na svakom od navedenih nivoa mogu obratiti na mađarskom jeziku.

Opšte pravilo je, da građani u organima koji obavljaju javne funkcije, dakle rade za zajednicu mogu koristiti svoj maternji jezik u usmenom i pismenom obliku, odnosno imaju pravo na to da im se odgovori na mađarskom jeziku, ako je on u službenoj upotrebi na teritoriji celokupne, ili dela opštine (npr. mesne zajednice).

ŠTA SE SMATRA SLUŽBENOM KOMUNIKACIJOM?

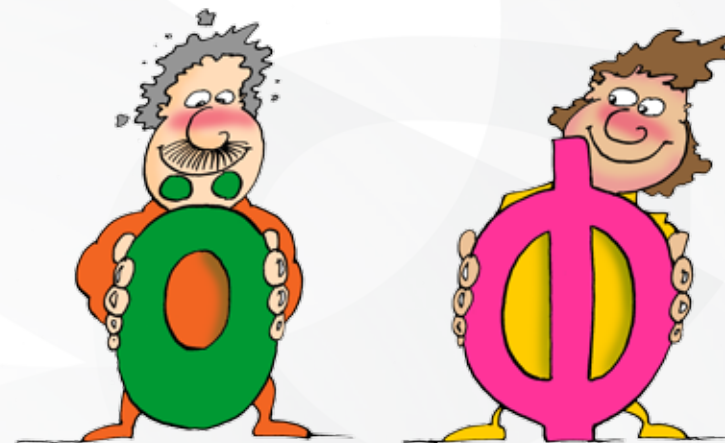
Službenom komunikacijom se smatra pismeni i/ili usmeni oblik komunikacije između raznih službi i građanstva. Dakle, ukoliko neko traži informaciju ili ulaže žalbu na mađarskom jeziku, u mogućnosti je da to uradi u skladu sa uslovima koji se odnose na službenu upotrebu jezika. Šta je sledeći korak, ako nema ko da odgovori?

Službena upotreba jezika nacionalnih manjina podrazumeva naročito: korišćenje jezika nacionalnih manjina u upravnom i sudskom postupku i vođenje upravnog postupka i sudskog postupka na jeziku nacionalne manjine; upotrebu jezika nacionalne manjine u komunikaciji organa sa javnim ovlašćenjima sa građanima; izdavanje javnih isprava i vođenje službenih evidencija i zbirki ličnih podataka na jezicima nacionalnih manjina i prihvatanje tih isprava na tim jezicima kao punovažnih; upotrebu jezika nacionalnih manjina na glasačkim listićima i biračkom materijalu; upotrebu jezika nacionalnih manjina u radu predstavničkih tela.

Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma, član 11 stav 3

ŠTA ZNAČI PRINCIP PROCENTUALNOG ZAPOŠLJAVANJA?

Kod svih poslodavaca koji su deo organa državne uprave (državni organi, javna preduzeća, organi lokalne samouprave i pokrajine) u okviru broja zaposlenih treba da budu angažovana lica koja su pripadnici mađarske naci-

onalne zajednice i to u skladu sa zvaničnim podacima o procentu pripadnika mađarske nacionalne zajednice u ukupnom broju stanovnika na teritoriji te lokalne samouprave (vidi član 7. Ustava ili član 9. Zakona o državnim službenicima). Prvi stepen komunikacije podrazumeva da građanin ima pravo da pita na mađarskom jeziku, u pismenom i/ili usmenom obliku, a drugi da ima pravo na to da dobije odgovor na mađarskom jeziku u pismenom i/ili usmenom obliku. Princip procentualnog zapošljavanje se retko poštuje pa se vrlo često dešava se da ne postoji osoba koja može da pruži informaciju na mađarskom jeziku, potraga za službenikom koji poznaje jezik u okviru institucije otežava i usporava proces, ugrožava prava građana ali ugrožava i rad samih institucija.

DA LI SLUŽBENIK, UKOLIKO NE GOVORI MAĐARSKI, MOŽE ODBITI STRANKU KOJA MU/JOJ SE OBRAĆA NA MAĐARSKOM?

Odgovor je NE. Ustav naglašava da treba da se prilikom zasnivanja radnog odnosa u javnim službama obrati posebna pažnja na odgovarajuće učesće pripadnika nacionalnih manjina, ali naglašava i to, da građani nisu obavezni da se izjasne o svojoj nacionalnoj pripadnosti. Stoga važeći propisi, kako bi premostili ovu kontradikciju o procentualnom zapošljavanju umesto odredbe o nacionalnom poreklu vezuju konkurse za poznavanje jezika.

U slučaju zaposlenih u pravosuđu, na primer sudija, tužilaca, sudskih pripravnika zakonski propisi detaljno određuju uslove, i zapošljavanje na ovim radnim mestima, vezuju za znanje manjinskih jezika koji su u službenoj upotrebi na teritoriji opštine. Međutim, sistem kontrole nije najefikasniji, i uprkos zakonske pozadine nadzorni organi ne posvećuju ovom pitanju odgovarajuću pažnju. Rezultat je često nedostatak stručnih lica pripadnika mađarske nacionalne zajednice i nepoznavanja odgovarajuće terminologije na mađarskom jeziku.

Pri prijemu sudijskih pripravnika naročito se vodi računa o nacionalnom sastavu stanovništva, odgovarajućoj zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina i poznavanju stručne pravne terminologije na jeziku nacionalne manjine, koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Zakon o uređenju sudova, Prijem sudijskog pripravnika, član 65 stav 4

Pri izboru i predlaganju za izbor sudija vodi se računa o nacionalnom sastavu stanovništva, odgovarajućoj zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina i poznavanju stručne pravne terminologije na jeziku nacionalne manjine, koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Zakon o sudijama, Zabrana diskriminacije, član 46 stav 2

Pri izboru i predlaganju za izbor javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca vodi se računa o nacionalnom sastavu stanovništva, odgovarajućoj zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina i poznavanju stručne pravne terminologije na jeziku nacionalne manjine koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Zakon o javnom tužilaštvu, Predlaganje i izbor, član 82 stav 2

Koja prava proističu iz činjenice da je mađarski jezik u službenoj upotrebi na teritoriji 31 lokalne samouprave?

– U okviru matične službe, u sekretarijatu unutrašnjih poslova, u javnim i komunalnim preduzećima i sudovima treba da postoje lica koja govore mađarski jezik.

– Račune komunalnih usluga (npr. gas, voda, struja i druge usluge), kao i sva obaveštenja u vezi sa ovim uslugama, treba da budu štampana i dostavljena na dva ili više jezika.

– Opštinski službeni list se izdaje i na mađarskom jeziku, kao što je to slučaj i sa odlukama od lokalnog značaja, opštih akata i uredbi lokalne samouprave.

– Građani mogu da traže službene formulare i obrasce na mađarskom jeziku, koje imaju pravo da ispune na mađarskom jeziku: npr. pri izdavanju lične karte, pasoša, vozačke dozvole, prijave za socijalnu pomoć, itd.

Prema tumačenju nadležnog ministarstva oni formulari koji su u službenom glasniku objavljeni kao organski deo nekog pravilnika, ne mogu da se koriste u pravnom prometu prevedeni na mađarski jezik. U lokalnim samoupravama gde je mađarski jezik u službenoj upotrebi, inače srpski formulari štampani ćiriličnim pismom mogu se ispuniti i na mađarskom jeziku. Oni formulari, čiji sadržaj i izgled nije službeno regulisan, tačnije koji nisu objavljeni u republičkom službenom listu, organ koji ih izdaje dužan je da učini dostupnim na svim manjinskim jezicima koji su u službenoj upotrebi.

DA LI SE MINISTARSTVIMA MOŽE UPUTITI PISMO NA MAĐARSKOM JEZIKU?

Cenzus koji se odnosi na republičke ograde je drugačiji. Ukoliko data nacionalna zajednica čini više od 2% ukupnog stanovništva države, može se obratiti republičkim organima na maternjem jeziku i u usmenom, i u pismenom obliku. Ovo pravo se u slučaju Mađara u potpunosti se ostvaruje, naime prema podacima poslednjeg popisa procenat Mađara u nacionalnom sastavu Srbije iznosi 3,53%. Naravno, mala je verovatnoća, da na primer, u Ministarstvu finansija postoji službenik, koji će na pismo poslato na mađarskom jeziku odgovoriti takođe na mađarskom jeziku, ali samo pravo je dato.

Značajno je, međutim, naglasiti da se na lokalne ispostave i filijale organa državne uprave (npr. subotičku poresku upravu) odnose propisi u pogledu upotrebe jezika koji su važeći u mestu njihovog sedišta.

DA LI POSTOJE ZAKONI I DRUGI AKTI NA MAĐARSKOM JEZIKU?

Kroz važeću zakonsku regulativu Narodna skupština Srbije je bila dužna posebnim zakonom da uredi ovo pitanje, međutim do toga još nije došlo. Trenutno se samo Službeni list AP Vojvodine objavljuje na mađarskom jeziku i još neki pojedinačni opštinski službeni glasnici; na ova način se odluke pokrajinskog/lokalnog karaktera mogu čitati u službenom prevodu na mađarskom jeziku, dok se to u slučaju zakona i uredbi koje su u nadležnosti ministarstava i Vlade Srbije retko dešava.

Odabir zakonskih propisa na mađarskom jeziku dostupan je i na sajtu NSMNM:

<http://www.mnt.org.rs/175-Torvenyek-es-egyeb-jogi-dokumentumok-magyar-nyelven>

Skupština Vojvodine je još 2003. godine svojom odlukom detaljno uredila pitanje upotrebe jezika nacionalnih manjina na teritoriji Pokrajine, i to ne samo u pogledu regulisanja rada pokrajinskih organa, već i u odnosu na opštine i naselja.

NAZIVI, NATPISI

DA LI SE IME NASELJA MOŽE ISPISATI NA MAĐARSKOM JEZIKU?

Saziv NSMNM koji je bio u službi u periodu između 2002-2010. godine sastavio je spisak naziva naseljenih mesta u Vojvodini na mađarskom jeziku 2003. godine. Ovaj spisak je zvaničan i objavljen je i u Službenom listu AP Vojvodine („Službeni list AP Vojvodine“, br. 12/2003). Ova regulativa je od velikog značaja posebno u opštinama u kojima je mađarski jezik u službenoj upotrebi. Ova regulativa nalaže da se obavezno ispod/pored srpskog naziva mesta mora istaći i mađarski (tačnije naziv mesta na svim jezicima koji su u službenoj upotrebi).

Spisak mađarskih naziva naseljenih mesta u Vojvodini je dostupan na sajtu:

<http://www.mnt.org.rs/58-Vajdasagi-magyar-hivatalos-helysegnevek>

KOJI ORGANI I ORGANIZACIJE SU U OBAVEZI DA SVOJ NAZIV ISTAKNU I NA MAĐARSKOM JEZIKU?

Nazive svih javnih ustanova i organa obavezno je istaći i na mađarskom (istom veličinom i tipom slova, kao srpski naziv), ukoliko je on u službenoj upotrebi na teritoriji lokalne samouprave. To se odnosi na organe samouprave, ispostave pokrajinskih i državnih organa (npr. poreska uprava, policija), sudove, tužilaštva, javna preduzeća (npr. za informisanje, za pružanje komunalnih usluga), škole, domove zdravlja i bolnice, itd.

Na područjima na kojima su u službenoj upotrebi i jezici nacionalnih manjina, nazivi mesta i drugi geografski nazivi, nazivi ulica i trgova, nazivi organa i organizacija, saobraćajni znaci, obaveštenja i upozorenja za javnost i drugi javni natpisi ispisuju se i na jezicima nacionalnih manjina.

Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma, član 19

S Nazivi turističkih odredišta i druge informacije na znakovima turističke signalizacije ispisuju se na srpskom jeziku ćiriličkim pismom i najmanje na jednom stranom jeziku.

Na područjima Republike Srbije na kojima žive pripadnici nacionalnih manjina, nazivi turističkih odredišta i druge informacije na znakovima turističke signalizacije ispisuju se i na jezicima i pismima nacionalnih manjina, u skladu sa zakonom kojim se uređuje službena upotreba jezika i pisma.

Pravilnik o sadržini i načinu isticanja turističke signalizacije, član 6

SUDSKI, KRIVIČNI, PREKRŠAJNI I UPRAVNI POSTUPAK I MAĐARSKI JEZIK

DA LI SE MOŽE ZAHTEVATI DA SE POSTUPAK PRED PRVOSTEPENIM SUDOM VODI NA MAĐARSKOM JEZIKU?

Po zakonu srpski jezik ili manjinski jezik koji je u službenoj upotrebi u opštini gde se nalazi sedište suda, može biti jezik na kom se vodi sudski postupak. Da li se ova regulativa i poštuje u praksi, međutim, ponovo zavisi od procentualnog zapošljavanja: da li među zaposlenim sudijama, zapisničarima, sudskim veštacima ima onih koji govore mađarski jezik jer bez njih nema mogućnosti za ostvarivanje ovog zakonom zagarantovanog prava.

U slučaju kada je u postupak uključeno više stranaka sa različitim maternjim jezikom, oni moraju da se dogovore na kom jeziku će se postupak

voditi. Ukoliko ne dođe do dogovora, odlučuje organ koji vodi postupak a do donošenja odluke postupak se vodi na srpskom jeziku.

§ Prvostepeni upravni, krivični, parnični ili drugi postupak u kome se rešava o pravima i dužnostima građana vodi se na srpskom jeziku.

Postupak iz stava 1. ovog člana može se voditi i na jeziku nacionalnih manjina koji je u službenoj upotrebi u organu, odnosno u organizaciji koja vodi postupak.

Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisama, član 12

ŠTA SU POSLEDICE TOGA, KADA SE POSTUPAK VODI NA MAĐARSKOM JEZIKU?

Tokom trajanja sudskog postupka često se gubi mnogo vremena da se pronađe sudija koji govori mađarski jezik, da se dokumenta koja se koriste tokom postupka prevedu na mađarski jezik. Ovakav postupak zahteva

i dodatno angažovanje i često zavisi od volje sudskih organa na saradnju sa građanima i klijentima. Slučajevi ovog tipa zahtevaju da se zapisnici i odluke moraju voditi i izdavati dvojezično a važno je napomenuti i da sve troškove prevođenja sudovi moraju sami da plate ili da angažuju službenike koji će obavljati ove poslove. Međutim, ukoliko se službeno odredi da će se postupak voditi na mađarskom jeziku, nije potrebno angažovati tumača ukoliko već sve strane u postupku i sudsko osoblje govore mađarski. Ipak celokupna dokumentacija o postupku mora biti urađena na oba jezika, srpskom i mađarskom.

DA LI SE MANJINSKI MATERNJI JEZIK MOŽE KORISTITI PRED SUDOM I UKOLIKO SE POSTUPAK NE VODI NA MAĐARSKOM JEZIKU?

Čak i ukoliko u opštini gde se nalazi sedište suda mađarski jezik nije u službenoj upotrebi, ili se donešenom odlukom postupak vodi na srpskom jeziku, stranka ima pravo da traži tumača. Ovo pravo se odnosi na usmenu komunikaciju tokom rasprave (dijalog između stranke, suda i ostalih učesnika u raspravi) i usmenog prevoda dokazne dokumentacije od strane tumača. Sudija je obavezan da o ovom pravu obavesti stranku još pre početka rasprave, i zapisnički se mora konstatovati da li je stranka koristila pravo na tumača.

Postoji znatna razlika između slučaja kada se rasprava vodi na mađarskom ili jednom od manjinskih jezika u službenoj upotrebi, odnosno slučaja kada stranka tokom postupka može „samo” koristiti svoj maternji jezik uz pomoć tumača. Naime, u prvom slučaju govorimo o primeru službene upotrebe manjinskog jezika, dok u drugom o opštem ljudskom pravu, nezavisno od činjenice da li je maternji jezik stranke u službenoj upotrebi na teritoriji opštine gde se nalazi sedište suda ili nije.

Bitna povreda odredaba parničnog postupka uvek postoji ako: 8) je protivno odredbama zakona sud odbio zahtev stranke da u postupku slobodno upotrebljava svoj jezik i pismo ili ako parnični postupak nije vođen na službenom jeziku nacionalne manjine iako su za to bile ispunjene zakonske pretpostavke;
Zakon o parničnom postupku, član 374 stav 2 tačka 8)

KO MOŽE BITI STALNI SUDSKI TUMAČ?

Predsednici sudova sa područja AP Vojvodine dostavljaju zahtev za raspisivanje oglasa za postavljanje stalnih sudskih tumača Sekretarijatu za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice. Pored ostalih pravila koja se odnose na državne činovnike, sudski tumač može biti lice koje poznaje pravnu terminologiju kako na izvornom, tako i na ciljnom jeziku (dakle jeziku sa kojeg i na koji prevodi), ima najmanje pet godina radnog iskustva kao prevodilac, i poseduje visoku stručnu spremu iz datog stranog jezika. Ukoliko fakultetsku diplomu nije stekao iz stranog jezika, Sekretarijat organizuje proveru znanja jezika. Sudski tumači, pored toga što pomažu u otklanjanju jezičkih prepreka u toku sudskog postupka, daju i službene pismene prevode sudske dokumentacije.

Spisak sudskih tumača na teritoriji Vojvodine dostupan je na sajtu:

<http://www.puma.vojvodina.gov.rs/tumaci.php?&PHPSESSID=4neg75r6p1ekp58afii0t1b1t2>

KO PLAĆA TROŠKOVE USLUGA SUDSKOG TUMAČA?

Ukoliko tokom postupka sudija ili drugi postupajući organ stranci dodeli tumača, troškovi prevođenja uvek terete postupajući organ/sud. Naravno, postoji mogućnost da privatno lice samo angažuje tumača radi nekog drugog službenog prevoda.

Ako je u sudu u službenoj upotrebi i jezik nacionalne manjine troškove prevođenja koji nastaju upotrebom službenih jezika nacionalne manjine u postupku od strane učesnika postupka obezbeđuje organ koji vodi postupak.

Zakon o parničnom postupku, član 95 stav 3

DOGODILO SE

Prilikom registrovanja novog vlasnika u slučaju kupoprodaje, u okviru upravnog postupka neophodno je priložiti kupoprodajni ugovor, koji je postupajući organ dužan da prihvati i na mađarskom jeziku, ukoliko je mađarski jezik u službenoj upotrebi na teritoriji lokalne samouprave. Kako zakon o državnom premeru i katastru nalaže da se dokument napisan na stranom jeziku mora priložiti u prevodu na srpski jezik, u konkretnom slučaju postupajući organ je odbio mađarski ugovor rekavši da je on napisan na stranom jeziku. Međutim, mađarski se nikada ne može smatrati za strani jezik u lokalnoj samoupravi gde je on u službenoj upotrebi. U ovakvim slučajevima se ne može zahtevati da se priloži službeni prevod, jer ukoliko je on neophodan, troškovi prevođenja terete postupajući organ, a ne stranku.

S Kad u postupku učestvuje jedna stranka – pripadnik nacionalne manjine, postupak se, na njen zahtev, vodi na jeziku nacionalne manjine koji je u službenoj upotrebi u organu, odnosno organizaciji koja vodi postupak.

Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma, član 12 stav 4

KAKVA SU NAŠA PRAVA UPOTREBE JEZIKA PRILIKOM ULAGANJA ŽALBE DRUGOSTEPENOM SUDU?

S obzirom da drugostepeni sud donosi odluku na osnovu sudske dokumentacije datog predmeta i nema neposredne komunikacije sa strankom, nema potrebe ni za tumačem. Drugostepeni postupak se uvek sprovodi na srpskom jeziku, ali stranka ima pravo da uloži žalbu na mađarskom jeziku, odnosno može zahtevati prevod zapisnika i odluka.

Sa ciljem formiranja pravilne mađarske terminologije radi kasnije jednostavnije upotrebe, kao i obezbeđivanja zahtevne jezičke pozadine postupaka koji se provode na mađarskom jeziku, uz podršku Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine i Fondacije Betlen Gabor iz Mađarske 2012. godine je u izdanju Foruma objavljen Mađarsko-srpski/srpsko-mađarski rečnik pravnih i upravnih termina Janoša Orosa. Rečnik se može kupiti u prodavnicama koje se nalaze pod sledećim linkom:

<http://www.mnt.org.rs/598-Jogi-es-kozigazgatasi-szotar>

DA LI JAVNI BELEŽNIK MOŽE IZDATI JAVNE ISPRAVE NA MAĐARSKOM JEZIKU?

U skladu sa Zakonom o javnom beležništvu iz 2011. godine beležnik izdaje javno beležničke isprave na srpskom jeziku i ćirilichnom pismu. Međutim, u lokalnim samoupravama, gde je mađarski jezik u službenoj upotrebi, na zahtev stranke javno beležničke isprave se mogu izdati i na mađarskom

jeziku, pa čak i na mađarskom i srpskom istovremeno. Upravo zbog toga javni beležnik može da bude lice koje poznaje mađarski jezik u službenoj upotrebi (ili je eventualno sklopio ugovor o saradnji sa sudskim tumačem).

DA LI JE PRILIKOM POSTUPKA PRIZNAVANJE SUDSKE ODLUKE MAĐARSKOG SUDA U SRBIJI NEOPHODAN PREVOD MAĐARSKE ODLUKE?

Ukoliko je u opštini gde se nalazi sedište suda mađarski jezik u službenoj upotrebi, sudske odluke donete u Mađarskoj se ne moraju prevoditi na srpski. Ovakav problem nije čest slučaj ali je neophodno i to naglasiti radi izbegavanja eventualnih nepotrebnih troškova.

UPOTREBA IMENA

Svaki građanin ima pravo da koristi svoje ime i prezime na svom maternjem jeziku u skladu sa pravilima pravopisa maternjeg jezika. Nadležni matičar je obavezan da informiše roditelje o ovom pravu deteta, i na zahtev roditelja, ime novorođenčeta upiše na mađarskom jeziku.

Lično ime deteta, roditelja, supružnika i umrlog upisuje se na srpskom jeziku, ćiriličkim pismom, a pripadnici nacionalne manjine imaju pravo na upis ličnog imena prema jeziku i pravopisu pripadnika nacionalne manjine, što ne isključuje paralelan upis ličnog imena i na srpskom jeziku, ćiriličkim pismom.

Zakon o matičnim knjigama, član 17 stav 1

ŠTA ZNAČI PROMENA IMENA UPISANOG NA SRPSKOM JEZIKU SHODNO PRAVOPISNIM PRAVILIMA MAĐARSKOG JEZIKA?

Ako je ime građanina upisano u matičnu knjigu na srpskom jeziku, on može tražiti promenu imena, tačnije upisivanje njegovog imena na mađar-

skom jeziku (npr. Szöllösy Győző umesto СелешИ Ћезе). Za ovaj postupak građanin mora dobiti detaljne informacije u matičnom uredu gde je upisan. Ovo je izuzetno važno, jer se na svakom Izvodu iz matične knjige rođenih nalazi ime navedeno u obliku u kom je prvobitno upisano u matične knjige. Ukoliko se propisani postupak promene imena ne sprovede, građanin nije u mogućnosti da koristi svoje ime na maternjem jeziku u službenoj prepisci, nezavisno od toga kako se izjašnjava o nacionalnoj pripadnosti.

U velikom broju slučajeva građani se obrate nacionalnom savetu zbog povrede prava na lično ime koja često proizlazi iz nepravilne transkripcije njihovih imena bilo iz mađarskog na srpski jezik bilo obrnuto. Radi otklanjanja takvih povreda preporučujemo sledeći link:

<http://mnt.org.rs/sr/727-Transkripcija-imena-iz-madjarskog-jezika>

KRŠENJE PRAVA

ZBOG KRŠENJA KOJIH PRAVA SE GRAĐANI NAJČEŠĆE OBRAĆAJU NACIONALNOM SAVETU MAĐARSKE NACIONALNE MANJINE?

Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine obično pokreće postupak pred ombudsmanom po ovlašćenju, u ime oštećenog. Pritužbe se najčešće odnose na kršenje prava na korišćenje imena: uprkos tome što je nečije ime upisano u matične knjige na mađarskom jeziku, ono se u ličnu kartu, pasoš, vozačku dozvolu upisuje na srpskom. Dešava se i to da građani podnose zahtev za izdavanje lične karte na dvojezičnom (dakle mađarsko-srpskom) formularu, a na kraju ispravu dobiju samo na jednom jeziku. U ovakvim slučajevima savetuje-mo građanima da već na uplatnici naznače da traže dvojezičnu ličnu kartu. Ali isto tako, na osnovu prijave, u više slučajeva pokrenuli smo nadzorni postupak, kada je na tabli sa nazivom naselja nedostajao mađarski naziv. U slučaju više prijava sa istim predmetom, Nacionalni savet ma-

đarske nacionalne manjine će tražiti izmenu određenih zakonskih odredbi, jer one redovno krše manjinska prava. Praksa izdavanja izvoda iz matične knjige isključivo na srpskom jeziku, kao i nedostatak formulara zahteva za povrat imovine ili prijavu poreza na manjinskom jeziku, su takođe česti primeri kršenja zakonske regulative koje se odnose na upotrebu jezika. Prilikom popisa iz 2011. godine iz istih razloga smo predložili da se u naseljima sa mađarskim žvljem obavezno angažuju dvojezični popisnici. U velikom procentu prijavljenih slučajeva kršenja prava postupak je okončan u korist podnosioca žalbe.

IZVOD IZ IZVEŠTAJA O DVOGODIŠNJOJ AKTIVNOSTI NACIONALNOG SAVETA MAĐARSKE NACIONALNE MANJINE

Pred Zaštitnikom građana, između ostalog, pokrenuli smo postupak u slučaju povreda sledećih prava: upisivanje na srpskom jeziku u izvod iz matične knjige imena zavedenog u matičnoj knjizi na mađarskom jeziku, samovoljno menjanje imena upisanog u matičnu knjigu na mađarskom koje je obavio sudski činovnik, odbijanje Zemljišnog ureda da prihvati sačinjeni dokument na mađarskom jeziku, upisivanje imena na srpskom jeziku u vozačku dozvolu imena zavedenog u matičnu knjigu na mađarskom jeziku, isključivo ćirilčko upisivanje ličnih imena na srpskom jeziku u matičnoj knjizi koja su zavedena u katastarske izvode na mađarskom jeziku, testiranje psihofizičke sposobnosti koje obavlja Nacionalni zavod za zapošljavanje samo na srpskom jeziku, u slučaju dvojnog prezimena u ličnu kartu su mađarsko prezime upisali nepravilno, prilikom popisa stanovništva nisu obezbedili dovoljno popisivača koji govore i mađarski jezik. U slučaju gore navedenih pritužbi, zaštitnik prava je pozitivno presudio po žalbama NSMNM-e i u većini slučajeva na tragu toga, povreda prava je prestala – ispravljena je od strane nadležnih organa vlasti.

Pred pokrajinskim ombudsmanom, između ostalih, inicirali smo postupak u slučaju sledećih povreda prava: skupština lokalne samouprave zahtevala je prevod na srpski jezik rešenja koje smo izdali na mađarskom jeziku, zemljišni ured je zahtevao prevod na srpski jezik ugovora napravljenog na mađarskom

jeziku, nisu dostupni formulari poreskih prijava na mađarskom jeziku, nije dostupan formular molbe za povraćaj imovine na mađarskom jeziku, lokalna samouprava nije poštovala ovlašćenja NSMNM-e u slučaju onih kulturnih javnih ustanova koje su od istaknutog značaja za mađarsku nacionalnu zajednicu. U slučaju svih podnesaka i žalbi pokrajinski ombudsman konstatovao je povredu prava, te su pojedini organi ukinuli povredu prava.

Zakonsko ovlašćenje NSMNM-e jeste i da inicira vanredni kontrolni postupak pred organom javne uprave koji obavlja nadzor u slučaju povrede službene upotrebe mađarskog jezika. Na teritoriji AP Vojvodine tu kontrolnu aktivnost obavlja Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice. Vanredni nadzorni postupak inicirali smo u više slučajeva zbog postavljanja tabli jednojezičkog natpisa naziva mesta uz državni put.

JEZIČKA PRAVA U SRBIJI

PRAVILA, SAVETI I PRAKSA SLUŽBENE UPOTREBE JEZIKA NACIONALNIH MANJINA U SRBIJI

Tekst:	Odbor za upotrebu jezika, Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine
Prevodilac:	Kémenczy Versegi Márta / Marta Kemenci Veršegi
Lektor za srpski jezik:	Petrović Aleksandar
Grafički urednik:	Lackó Lénárd / Lenard Lacko
Ilustracije:	Szalai Attila / Atila Salai
Štampa:	Doo za novinsko-izdavačku delatnost „Magyar Szó“, Novi Sad
Odgovorni izdavač:	Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine, Age Mamužića 11/II, Subotica, Srbija

ЦИП - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

342.725-054.57(497.11)

JEZIČKA prava u Srbiji. Pravila, saveti i praksa
Službene upotrebe jezika nacionalnih manjina u Srbiji.
Subotica, Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine,
2013 (Novi Sad : Magyar Szó). - 32 str. ; 21 cm

Tiraž 4.000.

ISBN 978-86-912057-4-4

a) Националне мањине - Језичка права - Србија
COBISS.SR-ID 282222087

SADRŽAJ:

PREDGOVOR	3
UOPŠTENO O SLUŽBENOJ UPOTREBI JEZIKA	5
• Šta je službena upotreba jezika?	6
• Od čega zavisi, da li je mađarski jezik u službenoj upotrebi?	6
• Da li se službena upotreba mađarskog jezika može uvesti na teritoriji samo jednog naselja/mesne zajednice?	8
MAĐARSKI JEZIK U RADU ORGANA LOKALNIH SAMOUPRAVA, POKRAJINE I DRŽAVE	9
• Da li se mađarski jezik može koristiti u službenoj komunikaciji, samo na teritoriji onih naselja gde je on u službenoj upotrebi?	9
• Šta se smatra službenom komunikacijom?	10
• Šta znači princip procentualnog zapošljavanja?	10
• Da li službenik, ukoliko ne govori mađarski, može odbiti stranku koja mu/joj se obraća na mađarskom?	11
• Da li se ministarstvima može uputiti pismo na mađarskom jeziku?	14
• Da li postoje zakoni i drugi akti na mađarskom jeziku?	15
NAZIVI, NATPISI	16
• Da li se ime naselja može ispisati na mađarskom jeziku?	16
• Koji organi i organizacije su u obavezi da svoj naziv istaknu i na mađarskom jeziku?	17
SUDSKI, KRIVIČNI, PREKRŠAJNI I UPRAVNI POSTUPAK I MAĐARSKI JEZIK	19
• Da li se može zahtevati da se postupak pred prvostepenim sudom vodi na mađarskom jeziku?	19
• Šta su posledice toga, kada se postupak vodi na mađarskom jeziku?	20
• Da li se manjinski maternji jezik može koristiti pred sudom i ukoliko se postupak ne vodi na mađarskom jeziku?	21
• Ko može biti stalni sudski tumač?	22
• Ko plaća troškove usluga sudskog tumača?	23
• Kakva su naša prava upotrebe jezika prilikom ulaganja žalbe drugostepenom sudu?	24
• Da li javni beležnik može izdati javne isprave na mađarskom jeziku?	24
• Da li je prilikom postupka priznavanje sudske odluke mađarskog suda u Srbiji neophodan prevod mađarske odluke?	25
UPOTREBA IMENA	26
• Šta znači promena imena upisanog na srpskom jeziku shodno pravopisnim pravilima mađarskog jezika?	26
KRŠENJE PRAVA	28
• Zbog kršenja kojih prava se građani najčešće obraćaju Nacionalnom savetu mađarske nacionalne manjine?	28
• Izvod iz izveštaja o dvogodišnjoj aktivnosti Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine	29

JEZIČKA PRAVA U SRBIJI

PRAVILA, SAVETI
I PRAKSA
SLUŽBENE
UPOTREBE
JEZIKA
NACIONALNIH
MANJINA U
SRBIJI

NACIONALNI
SAVET
MAĐARSKE
NACIONALNE
MANJINE